

1. Liska - najbrojnija zimovalica
2. Crvenokljuni labud s mađarskim vratnim i nožnim prstenima
3. Divlja patka, ženka

PTICE ZIMOVALICE NA JEZERU ŠODERICA TIJEKOM ZIME 2001./2002.

UVOD

Ptice zimovalice su one vrste ptica koje dolaze na promatrano područje tijekom jeseni i zime, tu se hrane i u proljeće odlaze. Budući da je Šoderica pod znatnim antropološkim utjecajima koji su u znatnijoj mjeri smanjeni tijekom hladnijeg razdoblja godine, ptice se u najvećoj brojnosti baš tada zadržavaju na Šoderici, kao zimovalice ili kao prolazne vrste koje tijekom migracije prolaze ovim područjem.

MATERIJAL I METODE RADA

Promatranje ptica zimovalica obavljeno je kontinuirano od studenog 2001. do ožujka 2002. godine u devet navrata. Područje istraživanja nalazi se na zemljopisnim koordinatama: 46.14 sjeverne širine, 16.55 istočne duljine. Vodena površina Šoderice zauzima oko 130 hektara s prosječnom dubinom vode oko 8 metara na nadmorskoj visini od 127 metara.

Veličina i dinamika ptica zimovalica utvrđena je metodom potpunog prebrojavanja (cenzus) prostim okom i pomoću dalekozora (10 X 50).

REZULTATI

Prilikom promatranja utvrđeno je 12 vrsta ptica zimovalica:

1. MALI GNJURAC <i>Tachybaptus ruficollis</i> (Pall.)
Opažen samo jednom:
5. prosinac 2001. - 2 jedinke	4. VELIKI VRANAC <i>Phalacrocorax carbo</i> (L.)
Opažen šest puta:
24. studeni 2001. - 22 jedinke
5. prosinac 2001. - 16 jedinki
2. veljača 2002. - 1 jedinka
9. veljača 2002. - 7 jedinki
16. veljača 2002. - 39 jedinki
23. veljača 2002. - 41 jedinka
2. ĆUBASTI GNJURAC <i>Podiceps cristatus</i> (L.)
Opažen dva puta:
24. studeni 2001. - 4 jedinke
5. prosinac 2001. - 4 jedinke	
3. UŠATI GNJURAC <i>Podiceps auritus</i> (L.)
Opažen samo jednom:
5. prosinac 2001. - 1 jedinka	

5. CRVENOKLJUNI LABUD *Cygnus olor* (Gm.)
 Opažen osam puta:
 24. studeni 2001. - 15 jedinki
 5. prosinac 2001. - 23 jedinke
 14. prosinac 2001. - 49 jedinki
 22. prosinac 2001. - 46 jedinki
 2. veljača 2002. - 35 jedinki
 9. veljača 2002. - 67 jedinki
 16. veljača 2002. - 27 jedinki
 23. veljača 2002. - 25 jedinki
6. DIVLJA PATKA *Anas platyrhynchos* (L.)
 Opažena sedam puta:
 24. studeni 2001. - 25 jedinki
 5. prosinac 2001. - 70 jedinki
 14. prosinac 2001. - 104 jedinke
 22. prosinac 2001. - 49 jedinki
 9. veljača 2002. - 73 jedinke
 16. veljača 2002. - 170 jedinki
 23. veljača 2002. - 28 jedinki
7. GLAVATA PATKA (*Aythya ferina* (L.)
 Opažena dva puta:
 16. veljača 2002. - 12 jedinki
 23. veljača 2002. - 4 jedinke
8. PATKA NJORKA *Aythya nyroca* (Guld.)
 Opažena tri puta:
 5. prosinac 2001. - 2 jedinke
 16. veljača 2002. - 8 jedinki
 23. veljača 2002. - 8 jedinki
9. KRUNATA PATKA (*Aythya fuligula* (L.)
 Opažena samo jednom:
 16. veljača 2002. - 2 jedinke
10. BIJELI RONAC *Mergus albellus* (L.)
 Opažen jednom:
 9. veljača 2002. - 6 jedinki
11. LISKA *Fulica atra* (L.)
 Opažena osam puta:
 24. studeni 2001. - 282 jedinke
 5. prosinac 2001. - 311 jedinki
 14. prosinac 2001. - 420 jedinki
 22. prosinac 2001. - 18 jedinki
 2. veljača 2002. - 18 jedinki
 9. veljača 2002. - 26 jedinki
 16. veljača 2002. - 46 jedinki
 23. veljača 2002. - 53 jedinke
12. RIJEČNI GALEB *Larus ridibundus* (L.)
 Opažen jednom:
 14. prosinac 2001. - 1 jedinka

Vremenske prilike i brojnost ptica po danima opažanja bili su:

24. studeni 2001. - temperatura oko 10°C, opaženo 5 vrsta s 348 jedinki
 5. prosinac 2001. - temperature oko 0°C, opaženo 7 vrsta s 427 jedinki
 14. prosinac 2001. - temperature oko -10°C, Šoderica dopola zamrznuta, opaženo 5 vrsta s 576 jedinki
 22. prosinac 2001. - temperature oko -10°C, odmrznuti dio Šoderice samo nasuprot skele, opažene 3 vrste s 114 jedinki
 27. prosinac 2001. - temperature ispod -10°C, smrznuta čitava Šoderica, evidentirani uginuli crvenokljuni labud na zamrznutoj površini Šoderice
 2. veljača 2002. - temperature oko 0°C, odmrznuto samo na dijelu nasuprot objekta Društva

športova na vodi, opažene 3 vrste s 54 jedinke

9. veljača 2002. - temperature iznad 0°C, odmrznula se čitava Šoderica, opaženo 5 vrsta s 179 jedinki

16. veljača 2002. - temperature iznad 0°C, opaženo 7 vrsta s 304 jedinke

23. veljača 2002. - temperature iznad 0°C, opaženo 6 vrsta s 159 jedinki

KRATKI FAUNISTIČKI OPIS OPAŽENIH VRSTA

Mali gnjurac malo je veći od kosa. Perje mu je u vrijeme gniježđenja tamno smeđe s crvenosmeđim licem, grlom i prednjim dijelom vrata. Zimi je perje svjetlosmeđe boje. Mladunci u jesen imaju bijele šare po obrazima.

U Hrvatskoj je, kao i u Podravini, redovita gnjezdarica.

Ćubasti gnjurac tijekom gniježđenja ima na glavi veliku dvorogu kukmu (ćubu) i crvenkast okovratnik. Perje je po tijelu odozgo tamno, a odozdo svijetlo. Zimi nema ovratnika ni izražene kukme, ali se ističu bijeli obrazi. Kljun mu je izrazito ružičast.

Gnjezdarica je nizinskog dijela Hrvatske, u Podravini gnijezdi u malom broju pa je susrećemo u većem broju tijekom selidbe.

Ušati gnjurac neredovita je zimovalica sjevernog Jadrana. Opažena je i na jezeru HE "Čakovec". Zimi mu je perje odozgo crno, obrazi i prednji dio vrata bijeli. Kljun je ravan s bijelim vrhom i ružičastom osnovom.

Veliki vranac veličine je sive čaplje. Kljun je dug i na vrhu kukast, ispod njega je žućkasta grlena vrećica. Boja perja je crna s bijelom mrljom na licu i u vrijeme gniježđenja s bijelom mrljom na bokovima. Vješto roni zaranjajući s površine vode po kojoj pliva visoko uzdignute glave. U letu drži ravno ispružen vrat i u jat u često formira V formaciju. Gnjezdarica je nizinskog dijela Hrvatske s najbrojnijim kolonijama u jugoistočnoj Slavoniji. Kao prenočište su koristili visoka stabla vrba uz Dravu (Libanovac), između Legrada i Đelekovca, na kojima je zbog velike količine izmeta otpalo lišće. Na području Podravine susrećemo ga često.

Crvenokljuni labud je najveća ptica vodarica u Hrvatskoj. Odrasli su potpuno bijelog perja. Kljun je narančast s crnom kvrgom na osnovi koja je izraženija u mužjaka. Mladunci su sivi i polako postaju bijeli tijekom svoje prve godine. Imaju narančasti kljun bez kvрге. Na području Podravine redovita je zimovalica, a pojedinačno i gnjezdarica od 1995. godine. Tijekom zimovanja 2001./2002. godine na Šoderici su očitani prstenovi tri ornitološke centrale: Hungarian Ornithological Society, Budapest, Mađarska - 9 prstenovanih ptica s 18 nalaza (22.XII.2001. - 3 nalaza, 2.II. - 4 nalaza, 9.II. - 4 nalaza, 16.II. - 5 nalaza i 23.II.2002. - 2 nalaza); Stacija Ornitologiczna, Gdansk, Poljska - 1 prstenovana ptica s jednim nalazom (9.II.2002.); Zavod za ornitologiju HAZU, Zagreb, Hrvatska - 14 prstenovanih ptica s 23 nalaza (5.XII.2001. - 2 nalaza, 22.XII.2001. - 5 nalaza, 2.II.2002. - 4 nalaza, 9.II.2002. - 8 nalaza, 16.II.2002. - 4 nalaza).

Ukupno su evidentirane 24 prstenovane ptice s 42 nalaza koji su poslani na obradu u Zavod za ornitologiju u Zagrebu.

Divlja patka redovita je i brojna gnjezdarica i stanarica čitavog područja Hrvatske pa tako i Podravine. Patak ima zelenu glavu, usku bijelu ogrlicu na vratu, prsa ljubičastosmeđa, a bokove sive. Kljun mu je žut. Patka je smeđa s crnim šarama Kljun je zelenkasti.

Glavata patka je gnjezdarica i stanarica Slavonije, Posavine, Pokuplja, a manjim dijelom i Podravine.

Manja je od divlje patke. Za jačih zima česta je na šljunčarama. Patak ima smeđu glavu i vrat, prsa crna i leđa svjetlosiva. Patka je smeđa, straga sivo smeđa. Kljun im je plavosiv s crnim vrhom i osnovom.

Patka njorka manja je od glavate patke. Glava i prsa su tamnosmeđi, leđa su još tamnija. Ističe se bijeli podrepak i bijela zjenica oka. Kljun je siv i nikad nema bijelo perje na osnovi. U Podravini dolazi u jatima za jačih zima.

Krunata patka manja je od glavate patke. Patak ima glavu, vrat, prsa i leđa crne boje, a trbuh i bokove bijele. Karakteristična mu je viseća kukma na glavi. Patka je smečkasta s kratkom kukmom na glavi. Kljun je plavosiv, a oči žute. U Podravini je susrećemo tijekom zime.

Bijeli ronac veličine je goluba. Mužjak je bijel s nekoliko crnih šara. Ženki je vrh glave i zatiljak smeđi, lice bijelo, a ostali dio tijela siv. U Hrvatskoj je zimovalica, a u Podravini dolazi za jačih zima.

Liska je naša najbrojnija ptica zimovalica. Perje joj je crne boje, kljun i čelo bijeli. Vrlo učestalo roni. Prije polijetanja trči po vodi.

Riječni galeb za gniježdenja ima smeđu glavu, zimi je bijela s tamnom mrljom iza oka. Tijelo mu je sivkastobijelo. Kljun i noge su crvene boje. Gnjezdarica je na močvarama i ribnjacima uz Savu i Dravu. Na području koprivničke Podravine nije opaženo gniježđenje.

Mali gnjurac, ćubasti gnjurac, ušati gnjurac, veliki vranac, crvenokljuni labud, patka njorka, bijeli ronac i riječni galeb zaštićene su vrste u Republici Hrvatskoj. Status zaštite temelji se na Zakonu o zaštiti prirode (NN br. 30/94. i 72/94.) na osnovu stručne podloge za cijelo područje Republike Hrvatske kojim je utvrđena njihova rijetkost ili ugroženost. Visina naknade za štetu prouzročenu nedopuštenom radnjom za pojedini primjerak u navedenih vrsta iznosi od 1600 do 19200 kuna.

Divlja patka, glavata patka, krunata patka i liska zaštićene su lovostajem prema Zakonu o lovu u periodu parenja i odgajanja mladunčadi od veljače do kraja kolovoza.

ZAKLJUČAK

U pogledu veličine i dinamike ptica zimovalica na Šoderici tijekom zime 2001./2002. godine možemo zaključiti: 1. U devet navrata ukupno je opaženo 12 vrsta ptica s 2161 jedinkom. Evidentirano je 1174 liski (54%), 520 divljih patki (24%), 287 crvenokljunih labuda (13%), 126 velikih vranaca (6%), 18 patki njorka (0,8%), 16 glavatih pataka (0,7%), 8 ćubastih gnjuraca (0,4%), 6 bijelih ronaca (0,3%), 2 mala gnjurca, 2 krunate patke (0,1%), 1 ušati gnjurac i 1 riječni galeb (0,05%); 2. Brojnost ptica se je povećavala početkom zime do jačih zahlađenja i smrzavanja vodene površine preko 2/3 od ukupne površine pa su ptice odlazile na zimovanje južnije, u toplije krajeve te su se vraćale nakon zatopljenja i odmrzavanja vodene površine Šoderice; 3. Populacija zimovalica najveću brojnost dostigla je 24 prosinca 2001. godine - 576 jedinki (420 liski, 104 divlje patke, 49 crvenokljunih labudova, 2 patke njorka i 1 riječni galeb).